

Sažetak predloga javne politike broj 1

Program Y - program za zdravo i sigurno odrastanje mladih

Sažetak predloga javne politike nudi osnovne informacije o ključnim aspektima razvoja, implementacije i integracije naučno utemeljenog obrazovnog kurikuluma Programa Y u formalno obrazovanje na prostoru Balkana.

Program Y je naučno utemeljen obrazovni kurikulum koji doprinosi razvoju funkcionalnih znanja, stavova i psihosocijalnih veština mladih, a koji su važan preduslov¹ za njihovo zdravo i sigurnije odrastanje. Baziran na modernim pedagoškim metodama rada, što uključuje kolaborativno i participativno učenje, Program Y priprema mlade da prepoznaju i razumeju rizike, kritički razmišljaju o posledicama i priprema ih da donose odluke koje su u najboljem interesu za njihovo i zdravlje njihovih vršnjaka.

TRI PRINCIPA KOJE TREBA ZAPAMTITI

- 1 • Adolescenti su generalno zdrava populacija**, ali njihove životne navike, pojedinačno ili udruženo, ključan su faktor u pojavi ili prevenciji hroničnih oboljenja u odrasloj dobi.
- 2 • Obrazovanje temeljeno na životnim veštinama** doprinosi razvoju kapaciteta mladih da donose odluke koje su u najboljem interesu za očuvanje njihovog zdravlja
- 3 • Program Y i Budi muško klubovi** predstavljaju naučno utemeljene i dokazano efikasne obrazovne programe temeljene na razvoju životnih veština učenika/ca srednjoškolskog uzrasta

1 – World Health Organization. (2003). Skills for health: skills-based health education including life skills: an important component of a child-friendly/health-promoting school. World Health Organization. <<https://apps.who.int/iris/handle/10665/42818>>

Sažetak predloga javne politike broj 1

Program Y – Program za zdravo
i sigurno odrastanje mladih

Future 4YouTH

Pridružite nam se! Vreme je za promenu!

www.youngmeninitiative.net

Inicijativa mladića

- regionalna platforma za međuinstitucionalnu saradnju u oblasti obrazovanja o zdravlju

Inicijativa mladića (Young Men Initiative – YMI) je regionalni program CARE International Balkans sa kontinuitetom od 2006. godine koji uključuje ministarstva obrazovanja, pedagoške zavode, škole, učenice i učenike, roditelje i nevladine organizacije u partnerski i proaktivni proces razvoja, testiranja i unapređenja obrazovnih programa, a u cilju stvaranja kvalitetnijih obrazovnih i zdravstvenih prilika za mlade. Program se uspešno realizuje u Srbiji, Hrvatskoj, Kosovu*, Bosni i Hercegovini (BiH), Albaniji i delom u Crnoj Gori². Inicijativa mladića predstavlja platformu za međuinstitucionalnu saradnju i razvoj, sa posebnim usmerenjem na stvaranje održivih programa koji su od značaja za razvoj društva i podizanje zdravstvene pismenosti³ mladih na području Balkana. Uz direktno učešće obrazovnih institucija, nevladinih organizacija, lokalnih i međunarodnih stručnjaka u okviru Inicijative mladića, nastali su kurikulum *Program Y* i komplementarni program Budi muško klub, koji sinergijski imaju još snažniji uticaj na percepciju mladih o značaju brige o zdravlju i njihove sposobnosti da donose odluke značajne za očuvanje zdravlja, što je višestruko potvrđeno istraživanjima međunarodnih i regionalnih eksperata.

Projekat YMI i njegov najznačajniji obrazovni Program Y dokazano su efikasni u smanjenju nasilja, eliminaciji štetnih socijalnih faktora, povećanju stepena rodne ravnopravnosti i razvoju zdravih životnih navika adolescenata u raznolikom političkom, institucionalnom, kulturnom i nacionalnom kontekstu zemalja Balkana.

2 – Modifikovani Program Y pod nazivom Program Kiwi implementira se u Nemačkoj s ciljem lakše integracije emigranata iz Azije i Afrike u nemačko društvo. Više informacija potražite na <<https://www.care.de/care-hilfe/bildung-in-deutschland/integrationsprojekt-kiwi>>

3 – World Health Organization. Regional Office for Europe. (2013). Health literacy: the solid facts. <<https://apps.who.int/iris/handle/10665/326432>>

* Ovim se ne prejudicira status Kosova i u skladu je sa Rezolucijom 1244 Savjeta bezbednosti Ujedinjenih nacija i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o kosovskoj Deklaraciji o nezavisnosti.

Sažetak predloga javne politike broj 1

Program Y – Program za zdravo
i sigurno odrastanje mladih

Future 4YouTH

Pridružite nam se! Vreme je za promenu!

www.youngmeninitiative.net

Društvene norme, adolescencija i obrazovanje

Socijalizacija i interakcije sa vršnjacima i okruženjem suštinski utiču na stavove i odluke mladih kada su u pitanju zdravlje i zdravi životni stilovi. Upravo zato, moderni obrazovni sistemi posebnu pažnju posvećuju učenju mladih da se socijalizuju na način koji je u najboljem interesu njihovog zdravlja.

Podložnost socijalnim uticajima je individualna i specifična, stoga obrazovni programi koji postavljaju učenike u centar učenja, imaju potencijal da odgovore na individualne potrebe, mnogo pre nego tradicionalni pristupi koji jednosmerno šalju jednoobraznu poruku svim učenicima kao homogenoj grupi.

Socijalne norme, sa naglaskom na rodne norme i rodne stereotipe, mogu kod mladih ohrabrivati ponašanja koja obrazovne i zdravstvene institucije žele prevenirati, ali isto tako obeshrabriti mlade da koriste usluge koje im mogu biti značajne u očuvanju zdravlja. Dečaci mogu osećati da je traženje pomoći znak slabosti, devojke da prva cigareta dokazuje da su zrele, da nasilje prema drugima ima opravdanje, da u slučaju izloženosti nasilju treba sami da pronađu rešenje, bez uplitanja autoriteta. Ponašanja, stavovi i vrednosti dečaka i devojčica se razlikuju i pod uticajem su rodni normi, pa rodno senzitivni pristup nastoji odgovoriti u skladu sa postojećim razlikama ali sa jednakim ciljem, stvaranjem dodatnih prilika za mladiće i devojke da žive kvalitetnije i zdravije živote.

Promenom paradigme obrazovanja o zdravlju, moguće je uticati na kreiranje nove generacije mladih koje veruju u ispravnost odluka koje su u najboljem interesu njihovog zdravlja.

Potrebe i problemi mladih

Brojni zdravstveni problemi (kardiovaskularna oboljenja, dijabetes, karcinomi, poremećaji mentalnog zdravlja, polno prenosive infekcije) koje će pojedini mladi ljudi doživeti u odrasloj dobi, svoj početak razvoja imaju u doba adolescencije⁴. Adolescenti su generalno zdrava populacija, ali njihove životne navike, pojedinačno ili udruženo, ključan su faktor u pojavi ili prevenciji hroničnih oboljenja u odrasloj dobi.

---

4 – Bundy, D.A.P., N. de Silva, S. Horton, D.T. Jamison, and G.C. Patton, editors. Volume 8. (2017). Child and Adolescent Health and Development. Disease Control Priorities (third edition). World Bank. Washington, DC

Sažetak predloga javne politike broj 1

Program Y – Program za zdravo
i sigurno odrastanje mladih

Future 4YouTH

Pridružite nam se! Vreme je za promenu!

www.youngmeninitiative.net

Istraživanja sprovedena u BiH, Hrvatskoj, Srbiji, Kosovu* i Albaniji pokazuju da se mladi ljudi tokom svog odrastanja suočavaju sa brojnim izazovima^{5 6 7}: vršnjačko nasilje (verbalno, digitalno i fizičko nasilje), stres vezan za obrazovanje⁸, negativni uticaji vršnjaka, upotreba duvana, alkohola, droga, narušeno mentalno zdravlje, nezdrave prehrambene navike, nedovoljna fizička aktivnost, rano stupanje u seksualne odnose i rizična seksualna ponašanja.

Istraživanja dokazuju direktnu vezu rodnih i socijalnih normi sa nezdravim oblicima ponašanja, jer podstiču podložnost mladih negativnim uticajima vršnjaka i doprinose nižem stepenu traženja pomoći kada je ona potrebna. Sa druge strane, rodne norme mogu i često umanjuju percepciju nasilja kao štetnog oblika ponašanja, te u ovom osetljivom periodu mogu uticati na stavove mladih da se sami moraju nositi sa nasiljem kojem su izloženi, jer je traženje pomoći često u očima mladih odlika slabih.

Zbog svega navedenog, obrazovni programi pored informacija o zdravlju i značaju zdravih životnih stilova, treba da omoguće mladima da razumeju dostupne informacije, razviju veći stepen samopouzdanja pri donošenju odluka koje se mogu razlikovati od „društveno očekivanih“, a posebno važan resurs u tom kontekstu predstavljaju životne veštine. Razvijanjem kritičkog mišljenja, razvojem empatije, usvajanjem interpersonalnih komunikacionih veština, veština rešavanja problema i veština donošenja odluka, mladi će steći potrebne kompetencije da se efektivnije suprotstave socijalnim uticajima koji egzistiraju u njihovom okruženju i upravo su pomenuti principi integrisani u okvir delovanja CARE-ovog programa Inicijativa mladića u okviru kojeg su nastali kurikulum Program Y i Budi muško klubovi.

5 – CARE International Balkans. (2016). Boys and men as allies in violence prevention and gender transformation in the Western Balkans – Young Men Initiative, Bosnia and Herzegovina, Serbia, Kosovo*, Albania.

6 – CARE International Balkans. (2017). Promoting healthier lifestyles among youth in Bosnia and Herzegovina by challenging gender stereotypes, Bosnia and Herzegovina. <<https://careevaluations.org/evaluation/promoting-healthier-lifestyles-among-youth-in-bosnia-and-herzegovina-by-challenging-gender-stereotypes-ii-young-men-initiative-project-ii-yimi-ii/>>

7 – CARE International Balkans. (2020). Men and boys as partners in promoting gender equality and prevention of youth extremism and violence in the Balkans, Bosnia and Herzegovina, Serbia, Kosovo*, Albania. <<http://www.careevaluations.org/wp-content/uploads/ENDLINE-REPORT-REGIONAL-YMI-II-FINAL.pdf>>

8 – Zaklada Friedrich Ebert. (2019). Istraživanje mladih u Hrvatskoj 2018/2019. <<http://library.fes.de/pdf-files/bueros/kroatien/15291.pdf>>

Sažetak predloga javne politike broj 1

Program Y – Program za zdravo
i sigurno odrastanje mladih

Future 4YouTH

Pridružite nam se! Vreme je za promenu!

www.youngmeninitiative.net

Program sa regionalnim i međunarodnim kredibilitetom

2010 • Najbolja kampanja za promenu društvenih normi – Društvo Srbije za odnose sa javnošću

2016 • 1. Ron Kovic nagrada za mir na My Hero Međunarodnom filmskom festivalu za film "Posleratni mačizam: Budi muško"

2017 • Dobitnik nagrade za inovacije – Evropska mreža za globalno obrazovanje (Global Education Network Europe)

Saradnja sa obrazovnim institucijama i nevladinim organizacijama u poslednjih 14 godina, uz učešće domaćih i međunarodnih eksperata, omogućila je CARE-u i partnerskim organizacijama da u okviru različitih faza razvoja testiraju i dodatno unaprede program koji je nakon svega toga prilagođen formalnom obrazovanju na području zemalja Balkana.

Analizom efikasnosti i uticaja Programa Y na mlade, postoje jasni dokazi da Program Y osnažuje mlade da se efektivno suprotstave štetnim uticajima vršnjaka, promene stavove o nasilju i zdravlju, na način koji afirmiše praktikovanje zdravih životnih stilova. Evaluacije su potvrdile da učešće mladih u Budi muško klubovima ima još snažniji uticaj na njih i njihove živote i da mladi koji su aktivno učestvovali u aktivnostima Budi muško klubova, ne samo da postaju praktikanti zdravih životnih stilova, već postaju i aktivni učesnici u mobilizaciji svojih vršnjaka da i oni preuzmu stavove i ponašanja koja su u najboljem interesu njihovog zdravlja.

Sažetak predloga javne politike broj 1

Program Y – Program za zdravo
i sigurno odrastanje mladih

Future 4YouTH

Pridružite nam se! Vreme je za promenu!

www.youngmeninitiative.net

Zašto je važna posvećenost psihosocijalnim veštinama?

Globalnim naporima međunarodnih zdravstvenih i obrazovnih institucija analizirani su i identifikovani novi pristupi u obrazovanju, koji se baziraju na razvijanju veština koje mladima omogućavaju da primljenu informaciju razumeju na način koji ih motiviše da je primene u realnom životu. Pored tradicionalnog informisanja i pružanja funkcionalnog znanja, mladima su potrebne sledeće veštine:

- Veštine donošenja odluka i rešavanja problema
- Veštine kreativnog razmišljanja i kritičkog mišljenja
- Komunikacione i interpersonalne veštine
- Samosvesnost i empatija
- Nošenje sa emocijama i nošenje sa stresom.

Navedene veštine važne su za očuvanje fizičkog i mentalnog zdravlja mladih, a jedino mesto gde ih mladi mogu razvijati su institucije i organizacije za formalno i neformalno obrazovanje. Uvođenje obrazovanja temeljenog na razvoju životnih veština u formalni obrazovni sistem omogućava državama održiva rešenja koja doprinose ukupnom populacionom razvoju i eliminaciji individualnih faktora ranjivosti mladih u sigurnom i kulturološki prihvatljivom institucionalnom okruženju. Problemi poput nasilja imaju direktan uticaj na akademske performanse⁹ i motivaciju mladih da postavljaju više akademske ciljeve, što naposljetku može imati negativan uticaj na ukupne ekonomske prilike. Nezdravi životni stilovi poput korišćenja alkohola, duvanskih proizvoda i droga važan su faktor u pojavi bolesti i bolesti zavisnosti, a što može dovesti do pojave hroničnih oboljenja koja utiču na individue, njihove porodice, zajednice ali i na opterećenje zdravstvenog sistema. Stoga mnoge zemlje teže da uvedu efektivne programe prevencije koje se zasnivaju na razvoju životnih veština kao deo primarne prevencije.

---

9 – World Health Organization Geneva. Department of Mental Health. (1999). Partners in Life Skills Education, Conclusions from a United Nations Inter-Agency Meeting < https://www.who.int/mental_health/media/en/30.pdf>

Sažetak predloga javne politike broj 1

Program Y – Program za zdravo
i sigurno odrastanje mladih

Future 4YouTH

Pridružite nam se! Vreme je za promenu!

www.youngmeninitiative.net

Program Y - Stilovi učenja i podučavanja zasnovani na dokazima

Program Y je sveobuhvatan četvorogodišnji kurikulum koji učenike i učenice srednjih škola (uzrasta od 15 do 19 godina) postavlja u središte obrazovnog procesa. U školama, obučeni vršnjački edukatori i edukatorke zajedno sa profesorima/kama vode sesije koje su integrisane u redovan raspored časova odeljenskih zajednica tokom školske godine, sa naglaskom na pet ključnih programskih područja:

- (1) rodna ravnopravnost;
- (2) nenasilje;
- (3) seksualno i reproduktivno zdravlje;
- (4) prevencija upotrebe alkohola i droga i
- (5) odgovorno roditeljstvo.

Primenom različitih stilova aktivnog učenja i podučavanja, učenike/ce uključuje u istraživanja, diskusije i aktivnosti rešavanja problema sa kojima se mogu ili susreću tokom odrastanja. Participativna osnova Programa Y mladima nudi priliku da o različitim društvenim pitanjima i pitanjima odrastanja razgovaraju iz ugla vlastitih osećanja, stavova i vrednosti i na taj način usvajaju nova funkcionalna znanja i veštine koje su ključan faktor u razvoju zdravih ličnosti koje imaju kapacitet da se efikasno nose sa izazovima svakodnevnog života. Više od 100.000 mladih usvojilo je nova znanja i veštine kroz direktno učešće u radionicama koje su sprovedene u saradnji sa 131 srednjom školom u Srbiji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Kosovu* i Albaniji u proteklih 5 godina.

Zahvaljujući razvoju i testiranju tokom više od deset godina, program je prilagođen radu u srednjim školama svih usmerenja, a mogu ga sprovoditi nastavnici, pedagozi i kvalitetno obučeni edukatori/ke. Više od 1.400 nastavnika/ca usvojilo je kompetencije potrebne za realizaciju sveobuhvatnog i naučno utemeljenog modela razvoja psihosocijalnih veština mladih baziranog na modelu Program Y u proteklih 5 godina.

Budi muško klubovi i suplementarne kampanje

Drugi važan aspekt YMI programa je "Budi muško" kampanja, koja ima za cilj da ojača ključne poruke Inicijative mladića i podstakne promene na nivou škole i zajednice. Ovu kampanju prate raznovrsni edukativni materijali, društveni mediji i aktivnosti koje organizuju i izvode učenici i učenice, članovi i članice "Budi muško" klubova (BMK).

Sažetak predloga javne politike broj 1

Program Y – Program za zdravo
i sigurno odrastanje mladih

Future 4YouTH

Pridružite nam se! Vreme je za promenu!

www.youngmeninitiative.net

Tokom adolescencije, vršnjaci imaju centralno mesto u socijalnom, kognitivnom i emocionalnom razvoju mladih. U interakciji sa vršnjacima, mlada osoba propituje i razvija vlastitu individualnost i identitet, a osećaji pripadnosti vršnjačkoj grupi i prihvaćenosti od strane vršnjačke grupe imaju potencijal da pozitivno doprinose celokupnom procesu.

Budi muško klubovi su suplement obrazovnom procesu baziranom na primeni Program Y metodologije. Slično školskim sekcijama, kroz ciljane aktivnosti i afirmaciju učešća mladih u Budi muško klubovima, mladi u sigurnom i podržavajućem okruženju imaju više mogućnosti da praktikuju veštine, pozitivne stavove, vrednosti i ponašanja, podržani su u odbacivanju rizičnih navika, uz podršku vršnjaka koji su deo istog kluba. Primenom tehnike pozitivnog vršnjačkog pritiska, mladi lakše usvajaju zdrave životne stilove i odbacuju rizične i potencijalno štetne navike i stavove. U okviru Budi muško klubova, mladi u školama i lokalnim zajednicama provode kampanje bazirane na njihovom direktnom učešću u dizajnu i implementaciji. Istraživanja pokazuju da mladi koji učestvuju u aktivnostima Budi muško kluba i implementaciji aktivnosti kampanja, lakše i efikasnije usvajaju pozitivne stavove i vrednosti te je uticaj na njihovo ponašanje veći nego u slučaju mladih koji nisu aktivno učestvovali. **Kampanja Reaguj ljudski** afirmiše ulogu mladih u zaustavljanju nasilja kojem svedoče i odvraćanju vršnjaka od rizičnih ponašanja. **Kampanja Jesi OK?** doprinosi prosocijalnom ponašanju mladih u cilju zaštite mentalnog zdravlja vršnjaka.

Sažetak predloga javne politike broj 1

Program Y – Program za zdravo
i sigurno odrastanje mladih

Future 4YouTH

Pridružite nam se! Vreme je za promenu!

www.youngmeninitiative.net

Budi muško klubovi su osmišljeni da mladima ponude siguran i afirmativan prostor u kojem, vođeni iskusnim članovima, nastavnicima i facilitatorima, usvajaju pozitivne stavove i vrednosti, te formiraju zdrave prijateljske odnose unutar klubova što je važan socijalni i razvojni resurs koji im je dostupan unutar kluba. Budi muško klubovi su, bez obzira na ime, dizajnirani da ponude jednake prilike dečacima i devojčicama.

Više od 600.000 mladih obuhvaćeno je kampanjama i aktivnostima Budi muško klubova u 120 lokalnih zajednica širom Balkana.

Na osnovu 14 godina rada sa mladima, školama i lokalnim zajednicama, CARE Balkan i partnerske organizacije razvili su set preporuka za unapređenje zdravlja mladih, kao i za razvoj kapaciteta škola da efikasno odgovore na potrebe učenika primenom savremenih pedagoških pristupa temeljenih na dokazima.

Sažetak predloga javne politike broj 1

Program Y – Program za zdravo
i sigurno odrastanje mladih

Future 4YouTH

Pridružite nam se! Vreme je za promenu!

www.youngmeninitiative.net

PREPORUKE:

- Obrazovne politike treba da omoguće veću dostupnost obrazovnih programa koji se temelje na razvoju životnih veština.
- Politike o prevenciji nasilja i promociji zdravlja treba da uzmu u obzir i socijalne aspekte koji utiču na stavove i ponašanja mladih te da budu orijentisane prema njihovim specifičnim zdravstvenim i socijalnim potrebama, a koje odgovaraju okolnostima u kojima učenici žive i odrastaju.
- Omogućiti školama lakši pristup neformalnim obrazovnim programima baziranim na razvoju životnih veština.
- Omogućiti nastavnicima sertifikaciju za primenu Program Y metodologije kroz olakšan pristup programima profesionalnog razvoja i metodološkim obukama.
- Obrazovne politike treba da omoguće implementaciju rodno transformativnih programa.
- Akreditacijom Programa Y i institucionalnom podrškom realizaciji programa u školama, škole mogu biti ohrabrene da prihvate metodologiju, obezbede veći kvalitet u implementaciji, a nastavno osoblje motivisano da sa više odlučnosti obuhvate sve teme sadržane u četvorogodišnjem kurikulumu.
- Formatom i sa integrisanim ishodima učenja, Program Y je kompatibilan sa formalnim obrazovanjem i treba biti zaseban predmet o zdravlju i zdravim životnim stilovima ili integrisan u časove odeljenske zajednice ili dopuna nastavnim predmetima i Građanskog obrazovanja.
- Stvoriti institucionalnu osnovu za sprovođenje obuka po modelu Programa Y za nastavno osoblje, edukatore, roditelje i učenike i štititi i podržati nastavno osoblje uključeno u realizaciju Programa Y i naglašavati njihovu značajnu ulogu u zaštiti i očuvanju zdravlja mladih.
- Ukoliko nastavno osoblje ne oseća komfor u implementaciji određenih tema, omogućiti njihovu realizaciju kroz angažman omladinskih radnika, pedagoga ili vršnjačkih edukatora.
- Uspostaviti saradnju sa lokalnim organizacijama, institucijama, roditeljima i koordinisati školske aktivnosti paralelno sa aktivnostima u lokalnoj zajednici te omogućiti mladima da predlažu teme i aktivnosti koje su komplementarne i mogu biti sprovedene u okviru aktivnosti Budi muško kluba.

Sažetak predloga javne politike broj 1

Program Y – Program za zdravo
i sigurno odrastanje mladih

Future 4YouTH

Pridružite nam se! Vreme je za promenu!

www.youngmeninitiative.net

Program Y i aktivnosti Budi muško kluba su kreirani na način da je za njihovu realizaciju potreban minimum sredstava koja se mogu izdvojiti iz budžeta koje na raspolaganju imaju škole ili lokalne zajednice. Doprinos mogu dati i organizacije koje neguju tradiciju socijalnog preduzetništva sa fokusom na biznis sektor koji minimalnim ulaganjima može ostvariti značajan pozitivan uticaj na zdravlje i dobrobit mladih.

Više informacija potražite na

<https://youngmeninitiative.net> i <http://www.program-y.org>.

LITERATURA:

Inicijativa mladića - Program za promovisanje rodne ravnopravnosti, nenasilja i zdravih životnih stilova, CARE International Balkan, 2018. Web link: <https://youngmeninitiative.net/wp-content/uploads/2018/09/YMI_PROGRAM-Brochure-BIH.pdf>

Budi muško, menjaj pravila! Nalazi i lekcije naučene tokom sedmogodišnjeg projekta Inicijativa mladića u organizaciji CARE International Balkan, CARE International Balkan, 2017. Dostupno na <<https://beta.youngmeninitiative.net/wp-content/uploads/2017/07/Nalazi-i-lekcije-nau%C4%8Dene-to-kom-sedmogodi%C5%A1njeg-projekta-inicijativa-mladi%C4%87a-u-orga-nizaciji-CARE-International-Balkan.pdf>>

„Muškarci i dečaci kao partneri u promovisanju rodne ravnopravnosti i rešavanju pitanja ekstremizma i nasilja mladih na Zapadnom Balkanu“, Izveštaj o završnoj evaluaciji dostupan na <<http://www.careevaluations.org/evaluation/men-and-boys-as-partners-in-promoting-gender-equality-and-prevention-of-youth-extremism-and-violence-in-the-balkans/>>

Promovisanje zdravijih životnih stilova među mladima u Bosni i Hercegovini osporavanjem rodnih stereotipa, Projekat Inicijativa mladića, Izveštaj o završnoj evaluaciji dostupan na <<http://www.careevaluations.org/evaluation/>>

[promoting-healthier-lifestyles-among-youth-in-bosnia-and-herzegovina-by-challenging-gender-stereotypes-ii-young-men-initiative-project-ii-yimi-ii/](https://beta.youngmeninitiative.net/wp-content/uploads/2017/07/Program-Y-BIH.pdf)>

Program Y (Mladi) – Inovativni pristupi u prevenciji rodno zasnovanog nasilja i promoci zdravih životnih stilova kod mladića i devojaka, CARE International Balkan, 2016, dostupan na: <<https://beta.youngmeninitiative.net/wp-content/uploads/2017/07/Program-Y-BIH.pdf>>

Life Skills Education for Children and Adolescents in schools, Introduction and Guidelines to Facilitate the Development and Implementation of Life Skills Programmes, Programme on mental health World Health Organization Geneva, 1997.

Life Skills Education for Children and Adolescents in Schools. Pt. 1, Introduction to life skills for psychosocial competence. Pt. 2, Guidelines to facilitate the development and implementation of life skills programmes, 2nd rev

Skills for Health: Skills-Based Health Education Including Life Skills: An Important Component of a Child-Friendly/Health-Promoting School, World Health Organization, 2003.

Life Skills Education for Children and Adolescents in Schools. Pt.3, Training Workshops for The Development

and Implementation of Life Skills Programmes, World Health Organization, 1994.

Life Skills Education School Handbook: Prevention of Noncommunicable Diseases: Approaches for Schools, World Health Organization, 2020.

Skills for Health: Skills-Based Health Education Including Life Skills: An Important Component of a Child-Friendly/Health-Promoting School. World Health Organization, 2003. <<https://apps.who.int/iris/handle/10665/42818>>

Life Skills Education School Handbook: Prevention of Noncommunicable Diseases: Approaches for Schools. World Health Organization, 2020. <<https://apps.who.int/iris/handle/10665/331947>>

Global Evaluation of Life Skills Education Programme, United Nations Children's Fund, New York, 2012

Significance of Life Skills Education, Contemporary Issues in Education Research, 2017

Life Skills Education for Young People: Coping with Challenges, Counselling, Psychotherapy, And Health, Nasheeda, A. (2008).

Izdavač:

Glavni ured CARE Nemačka e.V u BiH
CARE International Balkans
Hasana Kaimije 11, Sarajevo
www.care-balkan.org
www.youngmeninitiative.net
care@care.ba

Za izdavača:

Sumka Bučan, regionalna direktorka

Ime autora:

Feđa Mehmedović

Uređivanje teksta:

Emilija Milenković

Dizajn:

SMART Kolektiv Beograd

Godina izdavanja i godina štampanja:

2020

CARE International više od 25 godina realizuje projekte na Balkanu. Tokom ratova i sukoba 1990-ih, CARE je svojim humanitarnim radom odgovorio na uništavanje, traumatizaciju, raseljavanje i međuetničko nepoverenje širom Balkana. Od 2000. godine orijentacija CARE-a je preusmerena na razvoj, sa ciljem da se osiguraju socijalna, ekonomska i politička prava ugroženih i marginalizovanih grupa; da se ta prava priznaju i ostvaruju, doprinoseći na taj način održivom miru u regionu.

Strategija CARE programa razvila se u dva pravca: a) društveno-ekonomska inkluzija ugroženih manjinskih i drugih marginalizovanih grupa kroz jačanje njihovih kapaciteta i stvaranje većih mogućnosti koji će im omogućiti da se integrišu u društvo i ostvaruju svoja prava; b) rodna ravnopravnost promovisanjem vrednosti i praksi rodne ravnopravnosti, različitosti i nenasilja, jačanjem kapaciteta lokalnih, nacionalnih i regionalnih aktera u cilju ostvarenja socijalne pravde i stvaranjem mogućnosti kroz inovacije, učešće, učenje, saradnju i zagovaranje. CARE podstiče partnerstva sa sektorom civilnog društva i vladama posvećenim doprinosu pozitivnim promenama u društvu.

Future 4 YouTH

Pridružite nam se! Vreme je za promenu!
www.youngmeninitiative.net

Podržali:

With funding from
Austrian Development Cooperation

Partneri: